

KOOLIKELLA KÕLINAL

Kirjastusel Koolibri on hea meel juba viiendat korda tervitada õpetajaid ja teisi kooliühendusi 1. septembri puhul Koolibri Uudiste veergudel.

Kooli alguse lehele omaset tutvustame seekord eeskätt uusi õpikuid-töövihikuid. Eriti hea meel on meil 1. klassi muusikaõpetuse komplekti „Muusikamaa“ üle. Millal meil viimati 1. klassi muusikaõpik ilmud, seda tuleb lausa vanemate kolleegide käest uurida... Nüüd on aga uus õpik valmis ning Koolibri 1. klassi komplekt täiuslik. Et muusikat ja selle tegemist paremini nautida, loosime tervele klassile õpiku tellinute vahel välja viis komplekti muusika-riistu.

Teise täiesti uue projektina alustab III kooliastme eesti keele komplekt „Peegel“. Autoriteks II kooliastmest tuttavad ja paljude õpetajate lemmikuteks saanud Reet Bobõl-

ki ja Helin Puksand. Selle komplekti juures tasub tähelepanu pöörata ka värsketele kujundusele. Esiteks on õpiku, töövihiku ja kontrolltööde kogumiku formaadiks esmakordselt A4, mis võimaldab materjali märksa ülevaatlikumalt ja paindlikumalt esitada. Rikkalikult kasutatud mitmekülgseid illustratsioone toetavad teksti mõistmist ja lükkavad noore mõtled liikuma.

Kahjuks tuleb ka sel aastal tunnistada, et esineb hilinemisi. Mõistes ebamugavustunnet, mida hilinemine koolides tekitab, pakume seni üks lohutust õppematerjali esimese peatükiga. Me ei taha end kuidagi õigustada; ainus, mida võime hilinemise põhjuseks välja tuua, on soov lihvida uus õppematerjal nii heaks kui vähegi võimalik. Saavutada veel viimasel hetkel kokkulepe mõne kirjandusliku katke autoriga, oodata ära kunst-

niku inspiratsioonihetki ning eelkõige kontrollida üle õppetekste, et kas kõik on ikka õpilasele ea- ja jõukohane, tekitab huvi aine ja õppimise vastu, peegeldab autorite teadmisi ja häid ideid parimal viisil. Meie soov on kirjutada õpikusse kindla käe ja rahuliku südamega: kirjastus kinnitab õpiku vastavust riiklikule õppekavale.

Meie lehe viimasel leheküljelt leiab kaks enneolematut entsüklopeediast. Need Maad ja taevast vaatlevad teatmeteosed on meie hinnangul igas kooliraamatukogus lausa kohustuslikud. Nende üldarusaadav keelekasutus ning vapustavad illustratsioonid lubavad meil märgata ja mõista maad meie jalge all ning taevast pea kohal ja ilma milleta ei omaks ka 1. september mingit tähtsust.

TEIE KOOLIBRI

„PEEGEL“ – UUS NÜÜDISAEGNE 7. KLASSI EESTI KEELE ÕPPEKOMPLEKT

Eesti õpikumaastikule saabub peagi uus õppekomplekt „Peegel“. See on kaasaegne 7. klassi eesti keele õpik, mida toetavad rikkalikult ja mitmekesise harjutusvaraga töövihik ja kontrolltööde kogumik. Võib tekkida küsimus, miks on uut õppekomplekti vaja, aga kui arvestada, et viimati ilmud Koolibri kirjastusel 3. kooliastmele mõeldud eesti keele õpik 2002. aastal, siis ei ole vast kahtlust, et aeg uue õpiku ilmumiseks on igati sobiv. Kuna tegemist on kooliastme alustava õpikuga, siis järgmistel aastatel ilmuvad ka õpikud „Peegel 2“ ja „Peegel 3“, mis on siis mõeldud vastavalt 8. ja 9. klassile.

„Peeglis“ on kaheksa suurt peatükki, millest igasüües on omakorda 5-6 alapeatükki. Iga suur peatükk algab tekstiõpetuse või meedia osaga, millele järgnevad grammatika ja sõnastusõpetuse teemad. Keeleteemadest uuritakse põhjalikult sõnaliike ning nende ülesandeid tekstitasandil, missugustest osadest sõna koosneb. Üksikasjalikult käsitletakse verbi ja selle kategooriaid. Pöördsõnade kõrval on palju tähelepanu pööratud ka muutumatutele sõnadele, eriti määrn- ning kaassõnadele, nende moodustamisele ja õigekirjale. Käändsõnu, mida 7. klassis nii põhjalikult ei õpita, käsitletakse uuesti 8. klassis.

Olulisel kohal on sõnastusõpetus: õpiku abiga uuritakse erinevaid sõnamoodustusviise, vaadeldakse eesti keele sõnavaralisi võimalusi, suunatakse õpilast end õigesti ja ladusalt väljendama. Teiste n-õ-nüümidest kõrval on eraldi peatükk paronüümide kohta, mida varasematel aastatel õpidud ei ole. Mita peatükki on pühendatud sõnaraamatutele ning nende kasutamisele, eriti põhjalik on ÕSI kasutamise õpetus.

Palju tähelepanu on kompleksis pööratud meediaõpetusele – on ju meedia osakaal meie igapäevaelus üha suurem. Õpikus on hulk meediale pühendatud peatükke, kus uuritakse meedia olemust, erinevaid meediakanaleid, väljaannete liike, aadressaate jms. Meediateksti liikidest on 7. klassis enim tähelepanu

pööratud uudisele, arvamusele ja intervjuule, teiste tekstiliikide põhjalikum käsitus jätkub järgnevatel aastatel. Lisaks on nii õpikus kui ka töövihikus kasutatud palju meediat pärit harjutustekstest. Samuti on õpilasi mitmesuguste ülesannete täitmiseks suunatud kasutama eri meediakanaleid, et seal vajalikku infot leida (nt ajalehed ja nende veebiväljaanded, internetisõnastikud).

Tekstiõpetuses uuritakse mitmesuguseid tekstide liike, võrreldakse suulist ja kirjalikku teksti ning teksti kolme põhiliki, uuritakse kirjutamise etappe. Eraldi peatükid on pühendatud alusmaterjali põhjal kirjutamisele ning ametikirja liikidele, tähelepanu pööratakse ka sagedasematele stiil- ning sõnastusäpardustele, et neid ise vältida.

Nagu selle komplekti autorite varasemates õpikutes on ka siin rikkalikult harjutusvara, et õpetaja saaks valida just konkreetsele klassile sobivad ülesanded. Õpikus on ikoonilaadse märgiga tähistatud harjutused, mis autorite arvates sobivad kõige paremini suuliseks tööks. Teooria ja harjutusmaterjali kõrval on uues õppekomplektis kasutatud väga eriliigilisi tekste, näiteks ajakirjanduslikke ning populaarteaduslikke tekste, vanemaid ning uuemaid näiteid ilukirjandusest. Varasematel kooliaastatel käsitletud tekstiliikide juures on väikesed meeldetuletusedelid žanri vm kirjandusteoreetilise mõiste tutvustusega, mis võimaldab varem õpitut korrata ning kinnistada.

Õpiku kõrval pakub mitmekesist harjutusmaterjali mahukas töövihik,

kus lisaks õpikumaterjali toetavatele harjutustele on ka palju õpilaste funktsionaalset lugemisoskust arendavaid harjutusi. Iga suurem peatükk lõpeb töövihikus kordava testiga, mis aitab nii õpilasel kui ka õpetajal teha kontrolltööeelset kokkuvõtet sellest, kui hästi on uus osa selge ning mida on vaja enne teemat kokkuvõt- vat tööd korrata.

Kontrolltööde brošüüris on kaheksa kontrolltööd, igüks kolmes variandis. Kaks varianti on sarnase raskusastmega, kolmas diferentseerimisvõimalust silmas pidades veidi keerukamate keelenditega. Kontrolltööd võtavad küll peamiselt kokku vastava keeleteema, kuid sisaldavad ka sõnastus-, lugemise- ning väiksemaid tekstiõpetuse üles- andeid.

Uus on ka õppekomplekti „Peegel“ kujundus. Formaadiks on seekord valitud A4, mis lubab materjali esitada märksa paindlikumalt ja ülevaatlikumalt kui 3. kooliastmes seni kasutatud väiksem formaat. Õpikus on rohkesti ja mitmekülgseid illustra- tioone: fooniga tabelid, fotod ja joonistused kas selgitavad ja toetavad või inspireerivad ja ärgitavad edasi mõtlema.

Iga suur peatükk algab vahetiitliga, millel on kasutatud just selle õpiku tarvis tehtud kunstilist fotot. Noor fotograaf Siim Kumpas on oma piltidel kujutanud tänapäeva noortele olulisi: arvastades peatüki sisu on rõhutatud põnevaid detaile ja antud õpitavale aktuaalne vaatenurk. Keeleõpikule tüüpiliselt puuduvad ülesannete juures kasutatud fotod allkirjad, kuid need on rangelt funktsionaalsed, pakkudes õpilasele tuge, juhuks kui endal parasjagu häid mõt- teid pole.

Ilukirjandustekste illustreerivad Kristina Reinelleri meeleolukad tõlgendused, ajalooõhõnguga või teabete- kste Natalja Litvinova detailsed joonis- ted. Rohkesti on nutikaid ja vaimukaid pilte, mis ei illustreeri enam lihtsa mõtte, vaid selgitavad, aitavad meelde jätta ja teevad meele lahendaks – need on teinud Rein Lauks.

Õppekomplekti autoritel on ilmunud ka mitmesugust lisamaterjali: lugemisvihikud „Tähtpäevad ja tavad“ ja „Meediatekstid“ ning ette- ütluste, ümberjutustuste ja kuul- misharjutuste kogumik „Kuula, mõt- le, kirjuta“. Need vihikud sobivad hästi ka 7. klassi keeletundi ning neid kasutades saab õpetaja oma tunde lihtsa vaevaga mitmekesistada.

Loodame siiralt, et autorite ja kir- jastuse mahuka töö tulemusena on sündinud tore tänapäevane õppekomplekt, mille toel on huvitav õppi- da ning mõnus õpetada.

REET BOBÕLSKI,
HELIN PUKSAND,
autorid

6 Tekstide liigid. Suuline ja kirjalik tekst

Sõnalisi tekste saab liigitada väga erinevatel alustel. Näitena saab meid jagada põhijärgi juttustavateks, kirjeldavateks ja arutlevateks. Lühivalt suhtusolukorras jagunevad tekstid suulisteks ja kirjalikeks. Olenevalt teksti eesmärgist saab tehte aga liigitada ilukirjanduslikeks, ajakirjanduslikeks ja teaduslikeks. Kõigist nendest tekstitüüpidest tuleb õpiku edasistes peatükkides rohkem juttu. Siinkohal vaatleme lähemalt suulist ja kirjalikku teksti.

Suuline ja kirjalik tekst on keele kaks kasutusvaldkonda, millel on ka erisugused tunnused. Näiteks mitmed nüüdis, mis on omased suulisele kõnlele, ei ole kohased kirjalikus tekstitasandil.

SUULISE JA KIRJALIKU TEKSTI ERINEVUSED	
<p>SUULISE TEKSTI</p> <p>Vestluspartnerid on toos, kōne on spontaanne, sõhu konkretsest suhtusolukorras, vestluspartneri reageeringust jms. Tagasisidet saab kõnleja kōhe.</p> <p>Kasutatakse mitmesuguseid stiililõimeid: lühisõnu, it sõnu, kõnle- seid ja pitikke väljendeid.</p> <p>Laused lühenedud, palju kasutatakse lühisõnu – tekst peab olema kuulajale kōhe mõistetav.</p>	<p>KIRJALIKU TEKSTI</p> <p>Tavaliselt asuvad tekstid lugija ja kirjutaja vahelise suhtes. Kirjaliku teksti koostaja eesmärki ja vahendit on vaja teada. Kirjutaja saab oma tekstide tagasisidet hiljem.</p> <p>Üldjuhul stilistiliselt õhne, ei ole sobilik kasutada kõnlekeelseid väljendeid.</p> <p>Laused pikemad, nende ülesehtus on läbi mõeldud, kasutatakse pigem lihtsõnu. Vajaduse korral saab laused nende paremaks mõistmiseks ka mitu korda lugeda.</p> <p>Tekstis ei ole pausid nähtavad isegi siis, kui kirjutajal on olnud mõte sõnastamisega raskusi.</p>

• Kirjalik tekst on monoloogiline, suuline üldjuhul dialoogiline. Mida tähendavad mõisted dialoog ja monoloog?

• Arutage klassis, missuguse suhtlusi alla paigutatakse keelevariandid, mida kasutatakse sõpradele MSNis või meilisõnu suhtelusel. Miks? Mille poolt erineb sealse suhtluskeel tavapärasest kirjalikust tekstist?

Harjutus 4

Jälgi ühel õhtul televisioonis nähtud suulist keelekasutust (saatejuhitud, intervjuu, raadio, saade külalised jne). Missuguseid parasiitsõnu kasutati? Missuguseid suulisele kõnlele iseloomulikke jooni märkasid?

7 Tekstide liigid. Suuline ja kirjalik tekst

Harjutus 5

Lugege läbi lõhiuudis ja kirjutage samal teemal e-kiri. Üks pinginaaber kirjutab e-kirja klassi- juhatajale, kellele selgitab huvitavaid ideid ning teeb ettepaneku klassi esinudega talgutel osaleda.

Teine pinginaaber kirjutab kirja sõbrale, milles tutvustab puude istutamise ideed ning teeb ettepaneku talgutel osaleda. Võrrelda erinevatele aadressaatidele kirjutatud e-kirju. Mille poolt need erinevad? Miks?

Keskonnaamet kutsub metsa istutama

Üle-eestilise metsanäidala raames korraldab keskonnaamet Viru regiooni 9. mail metsaistutusalgud.

Bus talgutele väljub 9. mail kell 10 Rõlvarest. Agavekseskoost eest, sõidetakse Kiru kotta Väike-Maaja valla. Lisaks metsaistutamisele saavad osaleda ka kogu Eesti eestlased. Üritus on kõigile oodatud tasuta, kuid kindlalt on vajalik eelnev registreerimine. Soovitame Andres Pulvet, www.24hundi.ee

Suulises kõnes kasutatakse sageli slāngi.

Harjutus 6

Slāngisõnaraamatus leiad poisi kohta muuhulgas sõnad *kurt*, *sopp*, *kõõp*, *soil*, *mees*, *tüdruk* kohta sõnad *elit*, *plika*, *nikk*, *tots*, *maam*. Missuguseid nendest sõnadest on aegunud, missuguseid kasutatakse ka praegusajal noorte slāngis? Võimaluse korral vaata internetist (www.eki.ee/dict/slāng/teemad.html), missugune tähendusarvand on nendel sõnadel.

Koosta loend sõnadest, mida tänapäeval poisi ja tüdruku kohta kasutatakse. Telve klassis kokkuvõtte: valige viis kõige tavalisemat sõna tüdruku ja viis poisi kohta ning arutage, missuguse tähendusarvandiga on üks või teine sõna.

Harjutus 7

Kirjuta lühijuttu koolielust, kasutades kõnlekeelseid ja slāngiväljendeid. Alustada võid näiteks nii:

Valutas tulma sügava teha õpilane sügavalt, põime jõe tüki kõnlekeelse sõnu ja nõrkasid täheksid.

KÕRDAME!

- Miks võib pidada tekstis ka liikumärke, muusikapala või tummfilm?
- Loe te tundeid, mille poolt erinevad suuline ja kirjalik tekst.
- Miks võib nimetada tekstis tablete, jooniseid, skeeme? Miks on mõnikord kasulikum esitada andmeid pigem tablete ja skeemidega kui pika jutuna?
- Mis on slāng? Kes kasutavad oma kõnes slāngi?